{àÿæÜÿ†ÿ ’ÿS;ÿ

ସୁଧାକର ନନ୍ଦ

ଆଜି ବି ମାଟିମାଆ ବନ୍ଦିନୀ । ଶ୍ୱଶୁର ଆଉ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ବାପା, ଦୁହେଁ ଯାକ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଲଢ଼େଇ କରି ଯୁଦ୍ଧ ଭୂଇଁରେ ପ୍ରାଣ ଦେଇଛନ୍ତି । ଇଏ ବି ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମା, ଦାସେ ଆପଣେଙ୍କ ଡାକରାରେ ମାଟି ମା'ର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଯେ' ଯାଇଛନ୍ତି, ଆଉ ଘରକୁ ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ଖବର ଆସିଥିଲା ସେ କଳାପାଣି ପାରିହେବା ଦଣ୍ଡ ପାଇଛନ୍ତି । ଫେରିବେକି ନାହିଁ ସେଇ ମା' ବରୁଣେଇ ଜାଣନ୍ତି । ଆଉ ଏଇ ବାଇଆ ଟି ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ । ତା'ରି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସେ ବଞ୍ଚିରହିଛି । ତା'ଭିତରେ ସେ ବାଇଆର ବାପ, ତା ଶ୍ୱଶୁର ଓ ଗୋସେଇଁ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ଦେଖୁଥାଏ ।

ଭଲପାଠ ପଢୁଛି ବୋଲି ଅବଧାନେ କହୁଥିଲେ । ତାକୁ ପଢ଼େଇ ପାରିଲେ, ସେ ମାଜିଷ୍ଟର କି ମଧୁବାବୁଙ୍କ ପରି ବାରିଷ୍ଟର ହୋଇପାରନ୍ତା । ତା' ଇଚ୍ଛା କିନ୍ତୁ ଅଲଗା । ଫିରିଙ୍ଗି ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡବିକି ମାଜିଷ୍ଟର ହବା ଅପେକ୍ଷା ..... ଆଉ ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ ସେ । ପନ୍ଦରବର୍ଷର ପିଲାଟାକୁ ଯିଏ ଦେଖିବ, ଭାବିବ ଯୁଆନ୍ ଟୋକା । ଜିଭ କାମୁଡ଼ିଲା ସେ' । ସତରେ ମା' ହୋଇ ନିଜ ପୁଅଟାକୁ ପୁଣି ନିଜେ ନଜର ପକାଉଛି ? ପୁଅ ବାଇଆ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦୁଇନଣ୍ଡା ଛେପ ପକାଇଦେଲା ତଳକୁ ।

ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି । କେତେବେଳୁ ପହରକିଆ ଶିଆଳ ଭୁକିଲେଣି । ଏ ବେଳେ ଯେଉଁ ଫିରିଙ୍ଗିଗୋଳ ଲାଗିଛି, ସେଥିରେ ସଞ୍ଜପରେ ଗାଁରେ ବୁଲିବାକୁ କେତେଥର ସେ ବାଇଆକୁ ମନା କଲାଣି । ସେ କ'ଣ ମାନୁଛି ?

ପାଟିକରି ଡ଼ାକିଲା : ବାଇଆ .... ବାଇଆରେ ......

ବାଇଆ ଜବାବ ଦେଲା : ଯାଉଛି ମା' ! ତୁ ଭାତ ବାଢ଼େ, ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଖାଇବା ।

ପୁଅ ଫେରିଲା । ମା' ପୁଅ ଦୁହେଁ ସାଙ୍ଗରେ ବସି ଖାଇଲେ । ପୁଅକୁ କୋଳରେ ପୂରାଇ ଶୋଇଲା ବେଳେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଗଲା ସେ । ମାତ୍ର ଶୋଇବାକୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ଆଖିକୁ ଜମା ନିଜ ଆସୁନାହିଁ । ମା' ଯା'ର ବନ୍ଦିନୀ ସତରେ ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇବ କେମିତି ? ତା' ଆଖିକୁ ଦିନ ଆସିବ ବା କେମିତି ? ଶୋଇ ନ'ପାରି ଖାଲି ଛଟପଟ ହେଲା ବିଛଣା ଉପରେ ।

ସବୁ ଜାଣିପାରିଲା ପରି ବାଇଆ ପଚାରିଲା : ତୋତେ କଣ ନିଦ ଆସୁନିକି ମା' ? : ଆଉ ତୋତେ ?

ମା'ଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ବାଇଆ କହିଲା : ନା' ମା' ! ଜମାରୁ ନିଦ ଆସୁନାହିଁ । ସକାଳୁ ଗୋଟେ କଥା ଶୁଣି, ମନ ମୋର ଖାଲି ଗୋଳେଇ ଘାଣ୍ଟିହେଉଛି । ତୋତେ ପଚାରିବି ପଚାରିବି ବୋଲି କାଲିଠୁଁ ଭାବୁଛି, ହେଲେ ସାହସ ପାଉନାହିଁ ।

ଆରେ ପାଗଳା ! ମୋ ପାଖରେ କିଛି ଲୁଚା ନା । ତୋ'ଛଡ଼ା ମୋ'ର ଆଉ କିଛିକିଏ କହିଲୁ ବାପା ? କ'ଣ ପଚାରିବୁ ଭାବୁଛୁ । ତୁତ ମୋର ଏକୋଇର ବାଳା ବିସିକେସନ ଏ ଦୁଃଖିନୀ ମା'ର ମାଣିକ । ଯାହା ପଚାରିବୁ ମୁଁ ସବୁ ସତ କହିବି ଟିକିଏ ଲୁଚେଇବି ନାହିଁ ।

ମନକଥାକୁ ଚାପି ରଖି ଗେହ୍ଲେଇ ହୋଇ ବାଇଆ ପଚାରିଲା : ମା'ଲୋ ! ଆମ ଆଙ୍ଗୁ ଉପରେ ଯେଉଁ ଲମ୍ବା ଖଣ୍ଡାଟି ଅଛି ......

ପୁଅ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲଉ ବୁଲଉ ମା' କହିଲେ : ସିଏ ତୋ' ବାପ ଗୋସାପ ଚଉଦ ପୁରୁଷ ଖଣ୍ଡା । ଗଜପତି, ବକ୍ସି ଆପଣେ, ଜୟୀ ରାଜଗୁରୁଙ୍କ ଡାକରାରେ ସେଇ ଖଣ୍ଡା ବୁଲାଇ ମାଟି ମା' ପାଇଁ ଫିରିଙ୍ଗି ସାଙ୍ଗରେ ଲଢୁଥିଲେ ସେମାନେ । ଜଣ ଜଣ କରି ଜୀବନ ଦେଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ହାର ମାନି ନାହାନ୍ତି । ତା' ବାପା ସେଇ ଖଣ୍ଡାକୁ ପୂଜା କରୁଥିଲେ ସତ, ହେଲେ ତାଙ୍କର ଏ ଖଣ୍ଡାକୁ ଧରିବା ଦରକାର ହୋଇନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମା ହିଂସା ଓ

ରକ୍ତପାତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଦାସେ ଆପଣେଙ୍କ ଡ଼ାକରାରେ ସାଙ୍ଗରେ ଖଣ୍ଡା ନ'ନେଇ ସେ ଘରଛାଡ଼ି ବାହାରି ଗଲାବେଳେ ତୁ ପେଟରେ ଥିଲୁ । ତୁ ଜନ୍ମ ହୋଇ ଏଡ଼େଟିଏ ହେଲୁଣି ହେଲେ ସିଏ ଆଉ ସେଇ ଦିନୁ ଫେରିନାହାନ୍ତି ।

ମା' କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଜାଣିପାରି, ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ମା' ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁପୋଛୁ ବାଇଆ କହିଲା : ବାପାଙ୍କ ପାଇଁ ତୁ କାନ୍ଦୁଛୁ ମା' ?

ନା'ରେ ବାଇଆ ତୋ'ବାପା ତ ମାଟି ମା'କୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଘର ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ କାନ୍ଦିବି କାହିଁକି ?

ତେବେ ତୋ' ଆଖିରେ ଲୁହ ?

ପୁଅକୁ ଆହୁରି ପାଖକୁ ଟାଣିନେଇ ମା' କହିଲେ : ତୋ' ବାପା ପାଇଁ ନୁହଁରେ ବାଇଆ, ମୋ' ମା' ପାଇଁ ହିଁ ମୋ ଆଖିରେ ଏ ଲୁହ । କେବେ ସେ ମୁକ୍ତ ହେବ, ଏଇ ଚିନ୍ତାରେ ମନ ଭିତରଟା ମୋର ସବୁବେଳେ ଜଳୁଛି ।

ଗେହ୍ଲେଇ ହୋଇ ବାଇଆ କହିଲା : ଶୁଣିଛୁ ମା', ନେତାଜୀ ଡ଼ାକରା ଦେଇଛନ୍ତି, 'ମୋତେ ରକ୍ତ ଦିଅ, ମୁଁ ତୁମକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବି ।' ଆଜାଦହିନ୍ଦ୍ ଫଉଜ ଗଠନକରି ସେ 'ଦିଲ୍ଲୀ ଚଲୋ' ଡାକରା ବି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି ଆଜାଦହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ଜଣେ ସେନାପତି କାଲି କଟକ କିଲ୍ଲାପଡ଼ିଆକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ମୋରି ପରି ଭେଣ୍ଡିଆମାନଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ସାରିବା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଫଉଜରେ ସାମିଲ କରିବେ । ହେଲେ ଆମର ସେଥିରେ କଣ ଅଛି ? ସେ କଥା ଛାଡ଼ ।

ମା' ପଚାରିଲେ : ମାନେ ?

ଆଲୋ, ମାନେ କ'ଣ ? ତୋତେ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ମୁଁ କ'ଣ ସେ ଫଉଜରେ ଯୋଗଦେଇ ପାରିବି ?

ପୁଅକୁ ଠେଲି ଦେଇ କଠୋର କଣ୍ଠରେ ମା' କହିଲେ : କ'ଣ କହିଲୁ ବାଇଆ ! ମୁଁ ତୋ'ର କିଏ ?

ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ ବାଇଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା : କାହିଁକି ? କିଏ ମାନେ ? ତୁ ତ ମୋ' ମା' ? ମୋର ତୋ' ଛଡ଼ା ଆଉ କିଏ ଅଛି ନା', ତୋ'ର ମୋ ବିନା ଆଉ ଅଛି କିଏ ?

ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ବାଇଆ ଜାଣିପାରିଲା, ମା' ତା'ର ଉଠିବସିଲାଣି ।

ଆହୁରି କଠୋର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ ମା' : ଅଛି, ଅଛିରେ ପାଗଳା, ଅଛି । ମୁଁ ଏକା ତୋ'ର ମା' ନୁହେଁ । ସିଏ ତ ତୋର ଅସଲ ମା', ମୋ'ର ମା' । ତୋ' ବୋପା, ଗୋସବାପା, ଚଉଦ ପୁରୁଷର ମାଆ ସେ । ଗାନ୍ଧି ମହାତ୍ମା, ଦାସେ ଆପଣେ, ମଧୁବାରିଷ୍ଟର, ନେତାଜୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ମା' । ସିଏ ହେଉଛି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ମାଟିମାଆ' । ସେ ଆଜି ଫିରିଙ୍ଗି ବେପାରୀ ଦ୍ୱାରା ଖୁଣ୍ଟରେ ପଶୁ ବନ୍ଧା ହେଲାପରି ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । କହୁଥିଲିନା କେବଳ ସେଇ ମା'କୁ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକୁଳେଇବା ପାଇଁ ତୋ'ର ତିନି ପୁରୁଷ, ସେମାନଙ୍କ ବୁକୁର ରକ୍ତ ଢାଳି, ଜୀବନକୁ ବାଜିଲଗେଇ, ଲଢ଼ିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଦିନେ ବି ତାଙ୍କ ଜନମ କଲା ମା'କୁ ଅନେଇ ନାହାନ୍ତି । ଆଉ ତୁ, ମୋ ପଣତ କାନି ତଳେ ଲୁଚିବା ପାଇଁ ମାଟିମା'କୁ ଭୁଲିଯିବାକୁ କହୁଛୁ ? ସତ କହୁଛି ବାଇଆ ! ମନ ହେଉଛି ଏଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାରିକୂଅକୁ ଡ଼େଇଁ ଜୀବନ ହାରି ଦିଅନ୍ତି, ହେଲେ ସେମିତି ମରଣ ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ।

କିଟିକିଟି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ତା' ମାଆକୁ ଭଲଭାବରେ ପରଖି ନେଇ ବାଇଆ କହିଲା : ନା ମା' ନା, ଏମିତି କହି ମୁଁ ଭୁଲ କରିଛି । ତୋ ପରି ମା'କୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରି ମୁଁ ପାପ କରିଛି । ଯିବି ମା' ! ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି । କାଲି ସକାଳୁ ଉଠି ମୁଁ କଟକ ଯାଇ ଆଜାଦ୍‌ହିନ୍ଦ୍ ଫଉଜରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ପରୀକ୍ଷା ଦେବି । ମୋ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଙ୍କ ପରି ଜୀବନକୁ ବାଜି ଲଗେଇ ମାଟି ମା'କୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଲଢ଼ିବି । ଶୁଣ୍ ମା' ତୋ ପାଦ ଛୁଇଁ ଶପଥ କରି କହୁଛି ମୋ ଦେହରେ ଟୋପେ ରକ୍ତ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲଢ଼ିବି ମା', ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ଲଢ଼ିବି । ରାଗେନା ଲୋ ମା', ତୁ ମୋ ଉପରେ ରାଗେନା ।

ସିନ୍ଦୁରା ଫାଟିବା ଆଗରୁ ମା' ତା'ର ବଢ଼ାରେ ରାନ୍ଧିଥିବା ଭାତକୁ ଖାଇସାରି ମା'ପୁଅ ଦୁହେଁ କଟକ ବାହାରି ଗଲେ । ମହାନଦୀ କୂଳ କିଲ୍ଲାପଡ଼ିଆରେ ଭେଣ୍ଡିଆମାନେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଛନ୍ତି। ମାଆ ପଦାରେ ରହିଲା । ତା'ପାଦଧୂଳି ମୁଣ୍ଡରେ ମାରି ବାଇଆ ଓରଫ୍ ଶତ୍ରୁଜିତ୍ ବଳିୟାର ସିଂ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ତମ୍ବୁ ଭିତରକୁ ପଶିଲା ।

ବୟସ କମ୍ ହେଲେବି, ଶାରୀରିକ ଗଠନ, ଅସୀମ ଦେଶଭକ୍ତି ଓ ପରିବାରର ଇତିହାସ ଶୁଣି, ଆଜାଦ୍‌ହିନ୍ଦ ଫୌଜର ସେନାପତି କହିଲେ : ଶତ୍ରୁଜିତ୍ ! ତୁମପରି ଯୁବକ ହିଁ ନେତାଜୀଙ୍କର ଦରକାର । ଆଚ୍ଛା, ତୁମର ଘରେ ଆଉକିଏ ଅଛନ୍ତି ?

ବାଇଆ କହିଲା : ମା' ଛଡ଼ା ମୋର ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ସେ ବି ଆନନ୍ଦମନରେ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ

ଏଠିକି ଆସିଛି । ବାହାରେ ଅଛି । ଆପଣଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଆଖି ପୂରେଇ ଦେଖିବାକୁ ତା'ର ଭାରି ଇଚ୍ଛା । ଡ଼ାକିଆଣିବି ?

ସେନାପତିଙ୍କ ସମ୍ମତିପାଇ ବାଇଆ ଆନନ୍ଦରେ ପଦାକୁ ଗଲା । ମା'କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଫେରିଆସିଲା । ସେନାପତି ତାଙ୍କୁ ସାମରିକ ଠାଣିରେ ଅଭିବାଦନ କରିସାରି କହିଲେ : ମା' ! ଏଇ ଶତ୍ରୁଜିତ୍ ବ୍ୟତୀତ ଆପଣଙ୍କର ଆଉକିଏ ଅଛି ?

ଟିକିଏ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ମା' କହିଲେ : ନା ବାବା, ତା'ଛଡ଼ା ମୋର ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ସେହିଁ ମୋ ପରି ନିଃସ୍ୱ ମାଆ ଗଳାର ରତ୍ନହାର ।

ସେନାପତିଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ : ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଆପଣ ଏକୁଟିଆ ଚଳିବେ କେମିତି ? ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ମା' ଆଜାଦ୍‌ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜରେ ଯୋଗଦେଉଥିବା ସୈନିକମାନେ ଇଂରେଜ ସରକାରର ସୈନିକମାନଙ୍କ ପରି ମାସକୁ ମାସ ଦରମା ପାଇବେ ନାହିଁ । କାହା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନର ଅବଶିଷ୍ଟ ସମୟ କଟାଇବେ ? ଆପଣଙ୍କର ଏ ବୟସରେ କିଏ ଆପଣଙ୍କର ସାହା ଭରସା ହେବ ?

ହସି ହସି ମା କହିଲେ : ସେନାପତି ! ଆଜି ବି ସେ କ'ଣ ମୋତେ ପୋଷୁଛି ନା ମୁଁ ତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଚଳୁଛି ? ସ୍ୱାମୀ ଶଶୁରଙ୍କୁ ଏଇ ମାଟିମା'ର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଏଇମିତି ହସି ହସି ପଠାଇ ଦେଇଥିଲି । ସେମାନେ ଆଉ ଫେରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଆଜି ବି ମୋ ମନରେ ଟିକିଏ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ଜାଣେ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଦାନ କେବେ ନିରର୍ଥକ ହେବନାହିଁ । ମନେରଖ ସେନାପତି ! ମୁଁ ତା'ର ମା' ନୁହେଁ । ମୋର, ତୁମର, ନେତାଜୀଙ୍କର, ଜୟୀରାଜଗୁରୁ ଆଉ ଗାନ୍ଧି ମହାତ୍ମାଙ୍କ ମା', ଏଇ ମାଟିମା' ହିଁ ତା'ର ପ୍ରଥମ ମା' । ତା'ପରେ ମୁଁ । ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସକର ସେନାପତି, ମୁଁ ଟିକିଏ ବି ତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିନାହିଁ କି କରିବି ନାହିଁ । ଆଜାଦ୍‌ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜରେ ଯୋଗଦେଇ ସେ ଯଦି ମାଟିମା' ପ୍ରାଣବଳି ଦିଏ, ତେବେ ମୁଁ ଟିକିଏ ବି ଦୁଃଖ କରିବିନି । ସୁଭାଷ ଡାକରା ଦେଇଛନ୍ତି : 'ମୋତେ ରକ୍ତ ଦିଅ – ମୁଁ ତୁମକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବି ।' ତାରି ରକ୍ତର ପ୍ରତିବଦଳରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ମା' ଯଦି ମୁକ୍ତି ପାଏ, ତା'ହେଲେ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଖୁସି ହେବି ସେନାପତି । ତା'ପାଇଁ ମୋର ଛାତି କୁଣ୍ଡେମୋଟ ହୋଇଯିବ ।

ସେନାପତି ଦୁଃଖିତ ହୋଇ କହିଲେ : କିନ୍ତୁ ମା' ! ନେତାଜୀଙ୍କ ଆଦେଶ, ଯେଉଁ ଯୁବକ ଉପରେ କେହି ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଲୋକ ତା' ପରିବାରରେ ଥିବେ, ତାକୁ ଫଉଜରେ ନିଆଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣିଛି ମାଆ ! ଆପଣ ଶତ୍ରୁଜିତ୍‌କୁ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ରହିପାରିବେ । ସେ କିନ୍ତୁ ବେଳେବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ଆପଣଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇବ ହିଁ ପକାଇବ । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ସେ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେବ । ଏଇକଥାକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ନେତାଜୀ ଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । କୁହନ୍ତୁ ମା' ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବା ଶକ୍ତି ଆମ କାହାର ଅଛି କି ?

ସେନାପତିଙ୍କ ଆହୁରି ନିକଟକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ମା' ତାଙ୍କ ହାତ ଧରିଲେ । ବିନୟ ହୋଇ କହିଲେ : ଆମକୁ ନିରାଶ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ସେନାପତି । ସୁଭାଷ ବି ମୋର ପୁଅ । ସେ ଓଡ଼ିଆ ମା'ର ପୁଅ । ଏଇ କଟକରେ ତାର ଜନ୍ମ । ସେ ଏଠି ନାହିଁ । ନଚେତ୍ ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝାଇ ତା'ର ଏ ଆଦେଶକୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିଥାଆନ୍ତି ବୋଲି ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି । 'ମୁଁ ନାଚାର ମା', ମୁଁ ନାଚାର' ?

ଏପରି କଠୋର ନାସ୍ତିବାଣୀ ଶୁଣି, ଆଖିର ପଲକ ମାତ୍ରକେ ମା' ସେନାପତିଙ୍କ କଟିରେ ଝୁଲୁଥିବା ତରବାରୀକୁ ବାହାର କରି ଆଣିଲେ । ସାମାନ୍ୟ ବିଳମ୍ବ ନକରି ନିଜ ଛାତିରେ ଭୁଷି ଦେଲେ ସେହି ତରବାରୀକୁ । ବହୁଥିବା ଧାର ଧାର ରକ୍ତକୁ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ନେଇ ଶତ୍ରୁଜିତ୍ ଓ ସେନାପତି ମଥାରେ ତିଳକ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇ କହିଲେ : ସେନାପତି ! ଏବେ ପୁଅ ମୋ'ର ଆଜାଦ୍‌ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜରେ ଯୋଗ ଦେବା ପଥରେ ଥିବା କଣ୍ଟା ଦୂର ହୋଇଯାଇଛି । ଆଉ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ସେ'ବି ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ହେ ମାଟି ମା'ର ବୀର ସନ୍ତାନ ! ଏବେ ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ଶତ୍ରୁଜିତ୍‌କୁ ଫଉଜରେ ସାମିଲ କର । ଆରେ ଚାହିଁଛ କ'ଣ ସେନାପତି । ଏହାହିଁ ତ ନେତାଜୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା । ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ସହିତ ଆଉ ଏ ମା'ର ଆଦେଶକୁ ପାଳନ କର । ଦେଖ ସେନାପତି, ଦୂର ଦିଗ୍‌ବଳୟ ତଳୁ ସିନ୍ଦୁରା ଫାଟିଲାଣି । ମୁଁ କହୁଛି ସେନାପତି ମୋ'ର ଆଉ ମୋ'ପରି ଲକ୍ଷକୋଟି ମା'ଙ୍କର ଏ ବଳିଦାନ କେବେ ନିଃଷ୍ଫଳ ହେବ ନାହିଁ । ଦେଖ, ଆରେ ମୋତେ ଚାହିଁଛ କ'ଣ, ସେନାପତି ! ଏ ଲୋହିତ ଦିଗନ୍ତକୁ ମନଭରି ଦେଖନା ! ଦିଗ୍‌ବଳୟର ବୁକୁ ଚିରି କେମିତି ଉଇଁ ଆସୁଛି ସ୍ୱାଧୀନତାର ସୂର୍ଯ୍ୟ ।

ବନ୍ଦିନୀ ମାଟିମା' ଉପରେ ମା'ଙ୍କ ପ୍ରାଣହୀନ ପିଣ୍ଡଟା ଲୋଟି ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ଆଜାଦହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ସେନାପତି ତାଙ୍କୁ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇ କହୁଥିଲେ : ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି ମା' ଲୋହିତ ଦିଗନ୍ତରୁ ଉଇଁ ଆସୁଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତାର ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଏବେ ମୁଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିପାରୁଛି । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ଯେ ମାଟି ମା' ପାଇଁ ଏପରି ବଳିଦାନ କେବେ ନିରର୍ଥକ ହେବ ନାହିଁ ।

ସଂପାଦକ, ଜଗତ୍‌ଜନନୀ
ସରସ୍ୱତୀ ନିବାସ, ଭଦ୍ରକ – ୭୫୬୧୦୦